

Aktivita v kostce

Žáci se seznamují s některými méně efektními typy odbojové činnosti. Uvědomují si význam ilegálních letákových akcí a míru rizika, které s sebou tato činnost nesla. Rozumí odlišným perspektivám pohledu na odboj (kritickému postoji ženy i postoji odbojáře), analyzují důvody těchto odlišností a hodnotí je.

Didaktické cíle

Žáci se seznamují s motivací odbojářů, mírou rizika, které podstupovali, způsoby, jakým vnímali odbojové aktivity občané nezapojení do odboje, povahou odboje („torzovitost“ ilegálních aktivit). Žáci zvyšují svou empatii vůči pamětníkům – vnímají vzpomínání jako složitý a citlivý proces, rozvíjejí své sociální kompetence, především ohleduplnost a toleranci.

Žáci analyzují a hodnotí význam jednotlivých odbojových činností, motivace odbojářů, různé stupně jejich zapojení do odboje.

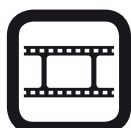
Žáci rozumí odlišnému pohledu na odboj z pohledu odbojářů a příslušníků „šedé zóny“, uvědomují si multiperspektivitu dějin.

Časová náročnost

Příprava učitele: 20 min.

Práce ve vyučování: 35 min.

Seznam scén

D1.S0 Úvodní video

A1.S3xx Rozhovor s Ludmilou Jelínkovou II

D1.S5a Rozhovor s Matyášem Krejcarem I

D1.S5b Rozhovor s Matyášem Krejcarem II

D1.S5c Rozhovor s Matyášem Krejcarem III

D1.S2 Komiks Strojírenská fabrika

Další materiály

Další materiály jsou dostupné online na webu Dějepis ve 21. století:

<http://www.dejepis21.cz/podoby-odboje>

Filmová ukázka 1: Ilegální tisk (Vlak dětství a naděje, 1985, r. Karel Kachyňa), 2:17 min.

Filmová ukázka 2: Ilegální tiskárna (A pozdravuj vlašťovky... , 1972, r. Jaromil Jireš), 1:18 min.

Filmová ukázka 3: Spojka (Želary, 2003, r. Ondřej Trojan), 3:37 min.

Metodické podněty

Hodina sleduje především dva základní cíle: ilustrovat drobnou odbojovou činnost spočívající především ve výrobě a distribuci ilegálních tiskovin a reflektovat postoje tehdejších aktérů – odbojářů i příslušníků tzv. šedé zóny. Žáci by měli pochopit význam těchto aktivit, které ve srovnání s „efektivnějšími“ formami odboje (sabotáže, ozbrojený partyzánský boj, zahraniční odboj) nejsou tak atraktivní a mohou být i přehlíženy. Úvodní videa exponují téma a otvírají otázku po smyslu těchto aktivit. Zároveň ilustrují spektrum postojů vůči odboji (obavy z postihů, ochota zapojit se do protinacistické činnosti). Analýzu postojů bychom měli doplnit stručnou informací o specifikách českého odboje soustředícího se (na rozdíl třeba od situace na Balkáně, v Polsku nebo na území Sovětského svazu) spíše na zpravodajské aktivity než na přímý ozbrojený boj s okupanty.

Na tuto expozici navážeme rozhovory s Ludmilou Jelínkovou a Matyášem Krejcarem. Zatímco Ludmila formuluje kritický pohled na odboj a vnímá jej jako ohrožení rodiny, Krejcar klade důraz na mravní rozměr odboje jako politického činu. Není naším cílem klasifikovat jeden postoj jako správný a druhý jako chybný, ale spíše upozornit, že oba mají svou váhu a nelze je zcela odmítat. Při reflexi je ovšem třeba upozornit na to, že Krejcarův postoj byl ve svém důsledku státotvorný a přispíval k porážce nacismu. To si ostatně uvědomuje i Ludmila („třeba bychom skončili na Sibiři“).

Krejcarovo vyprávění je obsáhlejší také proto, že popisuje, jak konkrétně jeden typ odbojové činnosti mohl vypadat. Krejcarovo podání je civilní, nesentimentální, nepatetické. Skromně příliš nezdůrazňuje rizika. V následných aktivitách proto využijeme filmovou ukázkou 3 (Spojka), která inscenuje jeden z okamžiků zpravodajské války. Eliška má doručit zprávu na konkrétní adresu. I když úkol je banální, riziko je značné. Eliška si ho ovšem uvědomí až v okamžiku, kdy jí hrozí zatčení a jen shodnou okolností z nepříjemné situace vyvázne. Ukáзка nám může posloužit jako zpevnění analytických závěrů získaných z Krejcarova vyprávění.

Navržený postup

Fáze 1 cca 10 minut

Vysvětlení kontextu.

Význam odboje a jeho typologie

Filmová ukázka 1: Ilegální tisk (Vlak dětství a naděje)

- Co se v ukázce děje?
- Které činnosti jsou ilegální a které jsou odbojové?
- Čím se lišily jednotlivé činnosti.

Alternativně lze použít také filmovou ukázku 2: Ilegální tiskárna.

Měli bychom krátce vysvětlit omezení českého odboje (rozvinutá infrastruktura, nedostatek neprostopné divočiny) ve srovnání s odbojem ve východní Evropě.

Fáze 2 cca 5 minut

Vysvětlení herního kontextu.

Kontext hry.

Úvodní video vysvětluje herní kontext: Hráč pomáhá stěhovat babičku, přitom objevuje staré tajemství svého dědečka, který byl za války vězněn, jedním z pamětníků je i Matyáš Krejcar, který s dědečkem spolupracoval v odboji. Rozdáme žákům pracovní listy. Vysvětlíme žákům, že cílem cvičení je seznámení se s různými formami odboje a také s různými přístupy k odboji. Na úvod prezentujeme pohled Ludmily:

A1.S3xx Rozhovor s Ludmilou Jelínkovou II

POZOR: je třeba začít replikou o dědově deníku (pouze ta tematizuje větev o Krejcarovi – mluví se tam o něm jako o „třetím“), ostatní větve je lepší minout. Žáci reflektují postoje Ludmily.

Fáze 3 10 minut

V další části reflektujeme pohled Matyáše Krejcara.

Součástí této fáze je i neúspěšný pokus o telefonický rozhovor.

Klíčovou částí celého bloku je scéna **D1.S5c** Rozhovor s Matyášem Krejcarem III.

V této scéně je třeba dostat se ke Krejcarově reflexi vlastní odbojové činnosti.

Když budeme správně klást otázky, hra nás navede i na komiks.

Žáci si dělají poznámky do obou částí pracovního listu.

Fáze 4 10 minut

Žáci prezentují své závěry, diskutují o nich. Diskusi můžeme aktivizovat některými otázkami vztahujícími se ke Krejcarovu vyprávění:

- Kdo byli muži, kteří ho u východu z fabriky kontrolovali? Jak byste jejich chování hodnotili? Co to vypovídá o postojích vůči okupačnímu režimu?
- Komu asi Krejcarovy informace posloužily? Jaký měly podle vás význam? Získané závěry můžeme ještě upevnit filmovou ukázkou 3: Spojka, která ilustruje rizika s drobnou odbojovou aktivitou spojená.
- Popište, co se ve scéně děje, identifikujte všechny postavy.
- Jak přistupuje Eliška k svému úkolu?
- Jak byste hodnotili chování starého manželského páru?